

STUDII ȘI CERCETĂRI: POLITICI EDUCAȚIONALE

CZU: 37.014.5: 378

POLITICI EDUCAȚIONALE – DIMENSIUNE A CONEXIUNII ȘI CONTINUITĂȚII ÎNTRE CICLURI ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

Mihail PAIU, Tatiana REPIDA, Carolina ȚURCANU

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt abordate unele componente ale politicilor educaționale ca dimensiune indispensabilă în asigurarea conexiunii și continuității între ciclurile învățământului superior în contextul necesității de a adapta formarea profesională la cerințele pieței muncii. Este specificat rolul și importanța acordării serviciilor de sprijin în proiectarea carierei, accentul fiind pus pe prioritatea acestora în formarea și dezvoltarea unei culturi antreprenoriale în cadrul învățământului universitar.

Cuvinte-cheie: politici educaționale, piața muncii, cicluri de învățământ, proiectarea carierei, cultură antreprenorială.

EDUCATIONAL POLICIES – DIMENSION OF CONNECTION AND CONTINUITY BETWEEN HIGHER EDUCATION CYCLES

The article discusses some components of educational policies as an indispensable dimension in ensuring the connection and continuity between higher education cycles in the context of the need to adapt vocational training to the requirements of the labor market, the role and importance of providing career support services such as the necessity and priority for university education in the formation and development of an entrepreneurship culture.

Keywords: education policies, labor market, education cycles, career design, entrepreneurship culture.

Introducere

Definiția generală a politicilor educaționale se referă la conducerea procesului de schimbare și a inovațiilor în sistemul educațional, reprezentând opțiuni materializate în documente oficiale. În literatura de specialitate pot fi identificate mai multe criterii de clasificare a tipurilor de politici educaționale [1]. Astfel, se atestă: politică educațională pozitivă, care dă răspuns unei probleme date, sau negativă, care elimină efectele unor acțiuni; politică educațională explicită, care formulează coduri prestabilite, sau implicită (nu formulează, ci se bazează pe coduri nescrise, neexplicate prin regulamente); politică normativă, care stabilește condiții și criterii, sau procedurală (stabilește procedee, moduri de acțiune); politici publice care aparțin statului și politici non-publice care aparțin societății civile; politici centralizate, care sunt coordonate și implementate de un for superior, de o instituție centrală, sau descentralizate, care se realizează la fiecare nivel, domeniu, zonă geografică prin responsabilitatea și altor instituții, zonale, locale [2].

La general, conținutul politicii educaționale vizează organizarea sistemului de învățământ, funcționarea instituțiilor de toate nivelurile, finanțarea învățământului, evaluarea, managementul, curriculumul, selectarea, formarea, perfecționarea și promovarea personalului didactic. În caz concret, pentru asigurarea conexiunii și continuității între cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor, au fost identificate câteva dimensiuni de bază: politici educaționale și instituționale, calificări și finalități, planuri de învățământ, conținuturile instruirii, procesul de instruire, stagiile de practică [3].

Pentru învățământul superior, politicile educaționale și instituționale, subiect abordat în acest articol, rezultă din misiunea universității care se sprijină pe trei piloni: *formare* – specialiști capabili și responsabili,

cu gândire critică, abilități de leadership și de înțelegere a problematicii legate de progresul societății; *cercetare* – fundamentală și aplicată în științe exacte, experimentale, sociale și umanistice; *contribuție la dezvoltarea societății* – centru de formare a valorilor, acumularea și difuzarea valorilor culturii și civilizației umane, elaborarea propunerilor de politici publice, de inovare tehnologică.

Abordări teoretico-practice și analiza rezultatelor

Politicile educaționale și instituționale se constituie din elemente și procese ale învățământului superior, care tind să asigure conexiunea și continuitatea între și intra cicluri de învățământ din perspectiva Cadrului Național al Calificărilor și clasificatorului de ocupații în scopul ajustării pregătirii profesionale la cerințele în schimbare ale societății și formării de valori [4]. Aceste politici se referă la: adaptarea formării profesionale la cerințele pieței muncii și tehnologiilor avansate, stabilirea scopurilor educaționale clare în termeni de competențe/standarde, dezvoltarea unei culturi antreprenoriale și redimensionarea antreprenoriatului (în calitate de disciplină de studii, modul, unitate de conținut), orientarea formării profesionale spre problemele economice, sociale, culturale (relevanța mondială a educației universitare), implementarea unor mecanisme de selectare a celor mai buni candidați (inclusiv prin instituționalizarea marketingului educațional), punerea accentului mai mult pe stimularea gândirii studentului decât pe capacitatea de acumulare a informației, îmbunătățirea serviciilor de sprijin pentru proiectarea carierei, revizuirea/ajustarea specializărilor la Cadrul Național al Calificărilor, direcționarea cercetării științifice spre soluționarea problemelor sociale, economice, culturale ale țării [5].

În continuare vom aborda doar unele dintre elementele menționate, celelalte urmând a fi analizate ulterior. În scopul elaborării unor concluzii și sugestii cât mai relevante la problema pusă în dezbatere, în paralel cu analiza abordărilor teoretice și experiențelor practice, vom prezenta și unele informații cu privire la percepția respondenților obținute în cadrul unei chestionari pe un eșantion reprezentativ constituit din studenți și masteranzi.

Tranziția la economia de piață și-a pus amprenta asupra caracteristicilor pieței muncii, determinând modificări semnificative de volum și structură privind principalii indicatori ai forței de muncă. În condițiile actuale, șomajul, care este un fenomen social cu influențe negative asupra dezvoltării societății, este rezultatul direct al proceselor de restructurare și adaptare a economiei naționale la cerințele unei economii de piață deschise [6]. Tinerii care nu reușesc să se angajeze pentru o perioadă lungă de timp au nevoie de un program de formare și consiliere în carieră. Faptul că formarea profesională ca structură a pieței muncii, ca nivel și tipuri de competențe solicitate, nu este suficient adaptată la cerințele pieței muncii se constată și în cadrul sondajului (Fig.1).

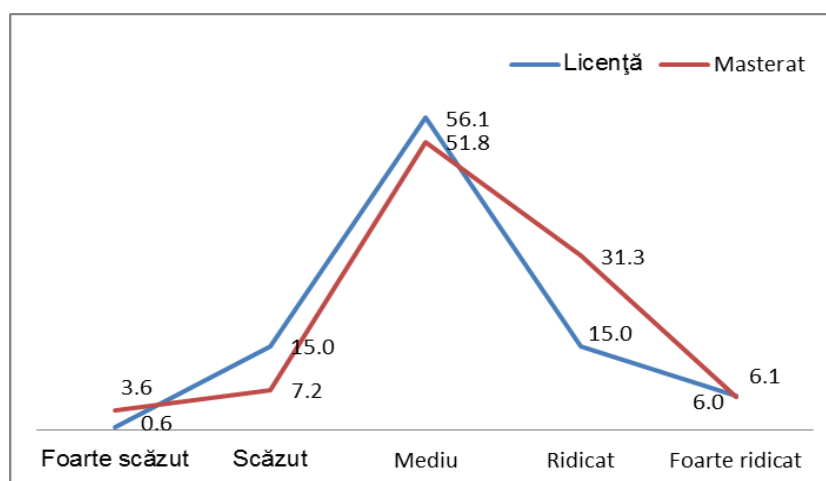

Fig.1. Nivelul adaptării formării profesionale la cerințele pieței muncii.

Absolvenții de învățământ universitar care vor intra în următorii ani pe piața muncii trebuie să aibă o pregătire mai largă pentru a putea avea o mobilitate profesională ridicată. De asemenea, este necesară adaptarea cât mai rapidă a formării profesionale inițiale și continue la cerințele actuale și de perspectivă ale pieței muncii și tehnologiilor avansate [7]. Aceasta presupune o puternică și eficientă legătură cu agenții

economici din domeniile respective de specializare pentru a identifica în comun conținuturile de formare, standardele de ieșire, asigurând, concomitent, o implementare sinergetică a celor mai noi tehnologii atât în procesul instruirii, cât și la locul de muncă. În acest caz, direcțiile strategice ale educației și formării profesionale trebuie să se orienteze spre adaptarea formării profesionale la cerințele societății și ale pieței muncii, asigurarea calității educației și compatibilizarea sistemului național de învățământ cu standardele europene, prin preluarea la nivel național a competențelor-cheie promovate la nivelul Uniunii Europene [8].

Acordarea serviciilor de sprijin pentru cariera de succes asigură tuturor studenților posibilități de a-și forma o cultură generală și de specialitate, pentru a avea acces la diverse domenii profesionale. Dinamica pieței muncii creează uneori confuzii între cererile și ofertele de angajare, competențele profesionale formate viitorului specialist și cele pretinse de angajator [9]. În percepția studenților chestionați, serviciile de sprijin acordate în proiectarea carierei sunt la un nivel foarte scăzut – între 6 și 9%, scăzut – 23-31%, la nivel mediu – 40-44% și la nivel ridicat – doar 17-21% (Fig.2).

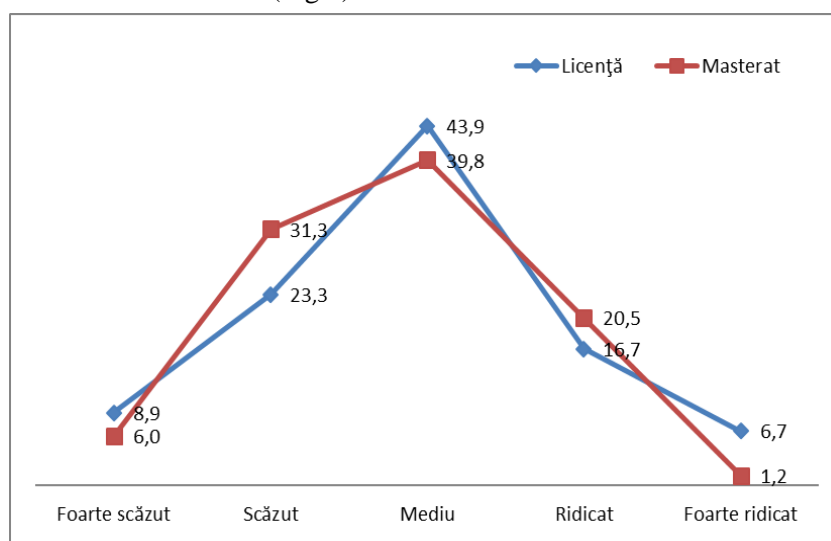

Fig.2. Servicii de sprijin în proiectarea carierei.

Pentru redresarea situației, este necesar ca obiectivele acestor servicii să asigure descoperirea avantajelor personalității orientate spre succes, să identifice echilibrul între posibilitățile personale, cerințele profesionale și ofertele de angajare, să promoveze eficient competențele profesionale pe piața muncii, să contribuie la crearea unei rețele sociale pentru a identifica rapid și sigur ofertele de angajare. Acestea se vor realiza prin o gamă largă de servicii referitoare la consultanță în dezvoltarea profesională, diagnoza resurselor personale, elaborarea proiectului profesional, asistarea traseului de formare profesională a studenților etc.

O necesitate și o prioritate pentru învățământul universitar constituie formarea și dezvoltarea unei culturi antreprenoriale bazate pe valori specifice societății democratice, libertatea și libera inițiativă, munca și respectul pentru rezultatele ei, recunoașterea meritelor, egalitatea de șanse și accesul egal la oportunități.

Antreprenoriatul se referă la capacitatea unei persoane de a-și pune în practică ideile. Această activitate implică inovare, creativitate și asumarea unor riscuri, dar și capacitatea de a planifica și de a gestiona proiecte pentru realizarea unor obiective. Aceasta reprezintă un sprijin pentru orice persoană în viața cotidiană privată și publică, sporește gradul de conștientizare al angajaților cu privire la contextul activității lor, sporește capacitatea acestora de a profita de oportunități și oferă o bază pentru antreprenorii care întreprind activități sociale sau comerciale [10].

Beneficiile educației antreprenoriale nu se limitează însă la stimularea înființării de întreprinderi, a afacerilor inovatoare și a creării de noi locuri de muncă. Antreprenoriatul este o competență necesară tuturor, ajutând tinerii să devină mai creativi și mai încrezători în orice activitate pe care o întreprind [11].

Educația antreprenorială ajută la promovarea unei culturi antreprenoriale, la schimbări de mentalitate și la dobândirea de competențe necesare desfășurării unei activități.

Educația antreprenorială reprezintă o temă de maxim interes pentru Uniunea Europeană, fiind sprijinită prin politicile dezvoltate în ultimul deceniu. Instruirea adulților, sub toate componentele sale, reprezintă una

dintre politicile prioritare ale Comisiei Europene în domeniul educației, aceasta fiind considerată factor determinant pentru competitivitate și ocupare, incluziune socială și dezvoltare personală, oriunde în Europa.

Formarea continuă a adulților acoperă practic toate tipurile de pregătire prin educație și training, cu respectarea egalității de șanse prin asigurarea de oportunități pentru toți, inclusiv categoriile defavorizate de populație.

În Europa, un rol important în educația antreprenorială revine diferitelor organizații și instituții (guverne, asociații, consumatori, sindicate etc.), activitatea antreprenorială nefiind încă considerată de majoritatea populației ca și opțiune profesională. De aceea, este dificilă transformarea societății europene într-una dintre cele mai dinamice din lume din punctul de vedere al educației antreprenoriale. Este necesară o transformare a întregului sistem educațional – de la educația primară până la cea superioară (un exemplu relevant: Finlanda), rezultatele fiind vizibile pe termen lung [12].

Importanța acordată educației și culturii antreprenoriale se regăsește într-o serie de documente strategice la nivelul Uniunii Europene:

Carta Europeană pentru Întreprinderile Mici – 2000: „Europa va cultiva spiritul antreprenorial și noile aptitudini încă de la un stadiu incipient. Cunoștințele generale de afaceri și antreprenariat trebuie predate la toate nivelurile de învățământ. Modulele specifice ale instruirii în afaceri trebuie să devină o componentă esențială a programelor de învățământ la nivel preuniversitar și universitar”;

Carta verde cu privire la antreprenariat în Europa – 2003: „Educația și formarea profesională trebuie să contribuie la încurajarea antreprenariatului prin crearea cadrului și abilităților corespunzătoare”.

Planul de acțiune: Agenda europeană pentru antreprenariat – 2004: „Alimentarea cu combustibil a unei mentalități antreprenoriale” (Fuelling entrepreneurial mindsets);

Comunicarea Comisiei Europene – Încurajarea unei mentalități antreprenoriale prin educație și învățare – 2006: „Autoritățile naționale ar trebui să stabilească o cooperare între departamente care să aibă drept rezultat dezvoltarea unei strategii cu obiective clare”;

Strategia Lisabona reînnoită – 2006: „Necesitatea unei culturi mai inovatoare și antreprenoriale în mediul universitar”;

Agenda Oslo pentru Educație Antreprenorială în Europa – 2006: „Obiectivul este de a accelera promovarea unei mentalități antreprenoriale în societate, în mod sistematic și eficient”.

„Gândiți mai întâi la scară mică”: Prioritate pentru IMM-uri. Un „Small Business Act” pentru Europa – 2008: „Principiul 1: Crearea unui mediu în care antreprenorii și întreprinderile familiale să poată prospera și unde spiritul antreprenorial este recompensat”.

Carta euro-mediteraneană pentru întreprinderi – 2008: „Cunoștințe generale despre competențele antreprenoriale trebuie să fie predate la toate nivelurile de învățământ”.

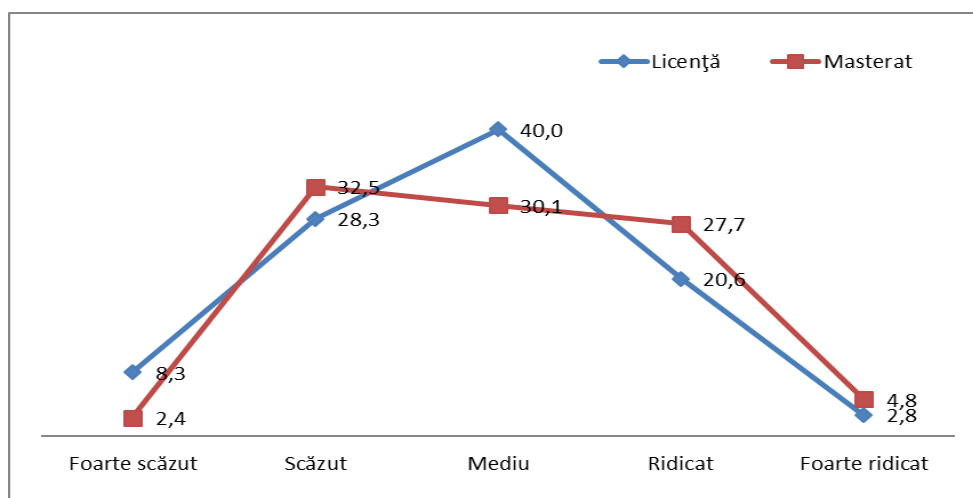

Fig.3. Promovarea culturii antreprenoriale în universitate.

Republica Moldova se clasează pe ultimele locuri la capitolul cultura antreprenorială, arată un sondaj realizat de Global Entrepreneurship Network (GEN). Acest fapt influențează negativ nivelul economic al

țării, susțin reprezentanții GEN în Republica Moldova. În Figura 3 sunt prezentate rezultatele sondajului efectuat pe eșantionul de studenți din cadrul Universității de Stat din Moldova. În percepția respondenților, promovarea culturii antreprenoriale în universitate se realizează la un nivel foarte scăzut (2-8%), fiecare al treilea respondent – la nivel scăzut, 30-40% – la nivel mediu și doar 21-28% afirmă că această promovare se face la un nivel ridicat.

Însă, nu este cazul ca educația antreprenorială să se confunde cu studiile generale de afaceri sau cu cele economice, deoarece scopul acesteia este de a promova inovarea, creativitatea și activitățile independente. În acest sens, cultura antreprenorială trebuie să promoveze dezvoltarea calităților și abilităților personale general aplicabile (orizontale) ale studenților care formează baza spiritului și comportamentului antreprenorial, sporirea gradului de conștientizare al studenților cu privire la desfășurarea de activități independente de antreprenoriat ca posibile opțiuni de carieră, desfășurarea de activități și proiecte antreprenoriale practice prin întreprinderi simulate, asigurarea de abilități specifice de afaceri și cunoștințe privind modul de a începe și conduce cu succes o întreprindere.

Desfășurarea de activități și proiecte antreprenoriale practice prin întreprinderi simulate ar oferi studenților instrumente pentru a gândi creativ, pentru a putea rezolva problemele în mod eficace, pentru a analiza o idee de afaceri în mod obiectiv și pentru a comunica, a stabili legături în mediul profesional, a conduce și a evalua orice proiect dat. Studenții, în acest caz, se vor simți mult mai încrezători în ceea ce privește înființarea propriei lor afaceri dacă își pot testa ideile într-un mediu educațional propice.

Concluzii

Analiza abordărilor teoretice, a experiențelor practice și a situației actuale cu referire la politicile educaționale în contextul necesității de a adapta formarea profesională la cerințele pieței muncii ne permite să constatăm că există unele discontinuități și neajustări între acestea și cerințele actuale și de perspectivă ale pieței muncii.

În concluzie, este necesar de a perfecționa și dezvolta politicile educaționale în aceste domenii, dar și de a valorifica oportunitățile pe care le pot oferi parteneriatele largi cu mediul economic și societatea civilă.

Menționăm că urmează a fi supuse dezbaterilor o serie de domenii ale politicilor educaționale care țin de funcția universităților privind stabilirea scopurilor educaționale clare în termeni de competențe/standarde, orientarea formării profesionale spre problemele economice, sociale, culturale (relevanța mondială a educației universitare), implementarea unor mecanisme de selectare a celor mai buni candidați (inclusiv prin instituționalizarea marketingului educațional), punerea accentului mai mult pe stimularea gândirii studentului decât pe capacitatea de acumulare a informației, revizuirea/ajustarea specializărilor la Cadrul Național al Calificărilor, direcționarea cercetării științifice spre soluționarea problemelor sociale, economice, culturale ale țării.

Referințe:

1. WADI D. HADDAD. *Education policy-planning process: an applied framework*. Paris 1995. UNESCO: International Institute for Educational Planning.
2. UNESCO Handbook on Education. Policy Analysis and Programming. UNESCO 2013.
3. Education Policy Outlook 2015. MAKING REFORMS HAPPEN.
4. GUȚU, VI. (coord). *Cadrul de referință al curriculumului universitar*. Chișinău: CEP USM, 2015. ISBN 978-9975-71-689-5.
5. GUȚU, VI. *Curriculum Educațional*. Chișinău: CEP USM, 2014. ISBN 978-9975-71-526-3
6. *Educația în Republica Moldova. Publicație statistică, 2016/2017*. Chișinău, 2017.
7. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”*. Aprobata prin Hotărârea Guvernului nr.944 din 14 noiembrie 2014.
8. GUȚU, VI. (coord.) *Management educațional. Ghid metodologic*. Chișinău: CEP USM, 2013. ISBN 978-9975-71-413-6
9. *Reconceptualizarea orientării profesionale și consilierii în carieră*. Anexa 1 la ordinul Ministerului Educației nr.793 din 12 septembrie 2016.
10. *Entrepreneurship education at school in Europe*. Eurydice report. Education, audiovisual and culture executive agency, 2016.
11. *Bazele antreprenoriatului. Proiecte didactice*. Chișinău: ARC, 2017. ISBN 978-9975-0-00015-4
12. *Promovarea educației antreprenoriale în cadrul caravanei Cultură și Antreprenoriat*. Buletin informativ. Timișoara, 2013.

Prezentat la 12.12.2017